

# EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.  
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:  
GEDULY HENRIK evang. lelkész,  
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre . . . . . 12 K  
Félévre . . . . . 6 K  
Negyedévre . . . . . 3 K  
Egyes szám ára 40 fillér.  
\* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. \*

**TARTALOM-JEGYZEK:** Vezércikk: Ébredés. *G. H.* — A statisztika jó, hasznos, de tudni kell olvasni. *Homola István.* — A gimnázium és a vele egy szinten álló iskolák vallásnevelési tervéhez készült „Utasítás” bírálatának — folytatása. — *Tárcza.* Nagypénteki ének. *Sántha Károly.* Húsvéti ének. *Varga Márton.* — Belélet. — Irodalom. — Nekrológ. — Pályázatok. — Hirdetések.

## Ébredés.

Húsvét ünnepének az ébredő tavasz ikertestvére a természetben, az emberi kedély életében, a nagy világ forgalmi és közkormányzati életében. Húsvéti levelek köré egész legendákat sző a politikai világ; húsvéti ébredésről szól a könyv, a hírlap, a társaság, a jótékonyság, a vállalkozás, a dal, a zene. — Úgy hozzá hasonlított szinte az egész lét újra-ébredésének gondolata a húsvéthoz, hogy feledni látszunk még a külső jelenségek ellenmondásosságát is és a húsvétban minden körülmények között az ébredés ünnepét köszöntjük. — És ha Aeolus lány zenéje fülettépő harsogássá is válik, és ha szelid napfény helyett borongó hajnal, pázsitos zöld fű helyett fehér zuzmára köszönt is reánk és messze van is még a nap, amikor megszólal a pásztor sípja és kinyílik kertünkben az első virág: azért a kikelet ébredése mégis megtalálja a maga dalosát és a poézis berkeiben megzsundul az élet és vígan szökellve szállal meg a lant.

De hát a dal még nem az élet és a poezés még nem a valóság. Sokkal mélyebben van elrejtve az emberi lét existenciális hivatása. Hát még a keresztyéné — micsoda mélyen! Égi eszmények szeretete és követése, a Krisztus igazságaiban hitteljes erővel való megmaradás és tartós igyekezet Isten országának tökéletességei felé — ime, ez a keresztyén lelkek útja hivatásuk, rendeltetésük való megítélése szerint. Van-e ez út vonalán valódi ébredés? Tavasz, húsvét van-e e téren a szívekben, a társadalomban, az egyházban?

Mi csak rész szerint látunk, és jelek szerint ítélünk. De úgy véljük, öntudatlanul is örökös ébredés megy itt végbe a Krisztusban. A Feltámadottnak szelleme diadalt vív a próféták eszményi küzdelmeiben, de diadalt az egyesek gondolkozásának észrevétlen, lassú átalakulásában is.

S nem lehet e diadalt tagadásba venni a Krisztus egyházában sem. Hitviták elsimúlnak, szélsőségek találkoznak, szónoki irányzatok egymással megbékülnek ama közös vallomásban: hogy *a fő legyen mindig és mindenekben a Krisztus!* Az ő isteni személyiségének, az ő isteni igazságainak, az ő halálon való és folytonosan megújuló győzelmének ellenállhatlan varázsereje úrrá lett a szíveken és elméken s minden lélekben gyökeret ver az a kimondhatatlanul áldásos meggyőződés, hogy az igazság és az üdv közös útja *a Krisztusban való élet!*

Ez az élet is folyton újra és újra ébred az Krisztus szellemében alkotott szeretet-intézményekben. Dunántul kerületi árvaházat, Torzsa országos konfirmandus otthont, Pozsony új diakonissza-anyaegyházat, országos missiói eggesületet, Budapest pedig, mint csak legújabbán vesszük a kedves húsvéti hírt: a Krisztus szellemében működni hivatott intézmé-

nyeknek egész sorozatát szándékozik létesíteni, kezdeményezni: így már a múlt vasárnapal megkezdte az egyetemes egyház épületében rendszeres istentiszteletek tartását, szervezi a kőbányai és angyalföldi missiót, elhagyott, vagy a züllés veszélyének kitett nők számára menházat létesít, diakonisszákat és diakonokat alkalmaz a szegény ügy és a menház ellátására, évi rendes támogatásban részesíti a pozsonyi diakonissza anyaházat, egyháztársadalmi munkát fejt ki, és rendszeres felolvasásokat tart a miniszterileg már jóváhagyott alapszabályok szerint működő evang. családi körben, külön gondozás alá veszi az iparos tanoncokat, különösen figyelemmel kísérteti a házasságkötéseket, női bizottsági tagok bevonásával csoportosítja és csoportonként szakszerűen látja el a belmissziói munkát. Nem a Krisztus szellemének ébredése-e ez is a szívekben!?

Ne féltsük hát a Krisztus szellemének győzelmét! Ellenállhatatlanul, feltartóztatlanul, bár sokszor észrevétlenül halad az előre.

Feltámadt győző vitéz ünnepe! Húsvét! Tavasznak, ébredésnek ünnepe! Zúgjon bár ott künn téli vihar, mi itt benn, a Krisztus egyházában boldogan köszöntünk!

G. H.

## A statisztika jó, hasznos, de tudni kell olvasni.

A m. kir. központi statisztikai hivatal havi közleményei, évkönyvei és a kormány jelentései alapján a Prof. Egyh. és Isk. Lapban teljes részletességgel, az Ev. Órállóban röviden az eredményt szoktam közölni évek óta az országos hitfelekezeti állapotokról.

Az Ev. Órálló f. évi 11-ik számában közöltem az 1908. évben a gyermekek vallására vonatkozó megegyezésekből eredő *nyereség-veszteség előzetes számláját*, s mint egyházunk országos vesztesége 436 eset van abban kimutatva. Ezen kimutatásra vonatkozólag az Ev. Órálló 13. számában *Hudák János* esp. káplán úr és a h. szerkesztő úr is azon megjegyzést teszik, hogy a közölt statisztikai kimutatás csakugyan nem pontos, mert hiszen csak Debreczenben van egy és Nyiregyházán pedig van 9 nyereségi eset az ev. egyház javára 1908. évben.

Hát midőn tisztelettel kijelentem, hogy e tekintetben a kritikát, az ellenőrzést köszönettel veszem, egyuttal kérem is azt annál inkább, mert az országos állapotokról szóló statisztikai számok tömkelegében a rossz leírás vagy kiszedés folytán nagyon könnyen

csuszhatik be hiba, eshetik meg a tévedés, mégis a kifogásolt statisztikai közleményemre felvilágosításul ki kell jelentenem, hogy az helyes is, pontos is, a valóságnak megfelelő s a kifogásoló úrak helytelenül, tévesen olvasva azt, nem értették meg a kimutatást. Méltóztassék jobban megnézni, megolvasni azon kimutatást, de a bevezető sorokkal együtt, s magoktól jönnék rá, hogy tévednek, mert nem az van ott kimutatva, hogy ennyi *esetben volt egyházunk javára és ennyi esetben volt egyházunk kárára kötve* a megegyezés, hanem az 1908. év *havonkinti nyereség-veszteség számlája van adva*, melyet úgy nyerünk, ha a nyereséget a veszteségből és a veszteséget a nyereségből kivonjuk. Ily művelet folytán jön ki az 1908. évi rövid, de szomorú eredmény, hogy egyházunk 436 esetben maradt veszteségben a gyermekek vallására vonatkozó megegyezéseknél, ami nem jelenti azt, hogy az 1908. évben egyáltalában nem kötetett volna egyezés egyházunk javára, hanem jelenti azt, hogy az egyik részről hitfeleink által kötött megegyezéseknél levonva a nyereség-veszteséget, annyival maradtunk veszteségben. S ez mint rövid közlemény így is magában elég világos és érthető.

Figyelembe ajánlom, hogy a gyülekezeti nyereség-veszteség kiszámításánál is ne méltóztassék csak a saját egyházi, hanem a községi állami anyakönyveket is pontosan átnézni s az azokkal való összehasonlítás alapján valószínűnek tartom, hogy szemben a polgári anyakönyvben bejegyzett veszteségekkel eltűnt Debreczenben is az egy, ha nem Nyiregyházán is a 9 nyereség! (Itt az évi tiszta plus: 3. Szerk.)

Van egy püspöki rendelet, ha jól emlékszem az 1903. évből, mely meghagyja, hogy minden lelkész pontosan figyelemmel kísérje az állami anyakönyveket és ezek, valamint saját anyakönyvei alapján tegye meg évenként az esp. gyűléseknél jelentését az egyházi politikai törvények hatására vonatkozólag. Am ezzel a rendelettel is úgy vagyunk, mint sok mással, hogy a többi jegyzőkönyvek és rendeletekkel el van helyezve a levéltárban a hálás utókor számára. Különben 1904-ben maga az egyetemes gyűlés egy határozatával feleslegesnek mondotta ki az egyház politikai törvények hatására vonatkozó jelentéseknek jegyzőkönyvében való közlését. Hogy miért? megmagyarázza esetleg a következő eset. Velem magammal történt meg, mikor *még úsztunk a megalkotott új egyházi politikai törvények* (talán az 1868. évi 53. t.-cz. eltörlése) *feletti dicső mámorban*, mikor azt hitük, hogy hazánkban a pápa hatalmát, a róm. kath. egyház és papjainak uralmát egyszersmindenkorra megtörtük (s ime most csak a Ne temere-től mennyire felszisszentünk), de mikor én már láttam s nemcsak láttam, hanem az országos hiteles statisztikai adatok alapján számszerűleg is kimutattam veszteségünket az 1868. 53. t. cz. eltörlése és a törvényesített reversálisok czimén, akkor azon indítványt tettem volt egyik kerületi gyűlésünkön, hogy azzal szemben védekezzünk s hogy védekezhessünk, tudjuk, ismerjük meg községünkint hol a baj, mennyi a veszteségünk; indítványom el nem fogadtatott, sőt az elnöki székéből figyelmeztetve lettem, hogy ilyen *néppárti* (akkor t. i. még csak a néppárt követelte a revíziót) indítvánnyal ne jöjjenek a kerületi gyűlés elé s ime a mult évi egyetemes gyűlés belátva a sok veszteség veszedelmes voltát, válaszul a Ne temerére határozatilag kimondotta az 1868. évi 53. t. cz. revízióját, illetőleg a reversálisok eltörlését és a régi állapot visszaállítását.

Pedig midőn elismerem, hogy az 1868. évi 53

t. cz. nagy áldás volt egyházunkon, Deák Ferencz állampolitikai bölcsesége igazságos befejezést adott vele egy hosszú, áldatlan hitfelekezeti küzdelemnek; a törvény védte a gyengébbet az erősebb tulkapásaival szemben, s ha rajtam állott volna, semmi árért nem áldoztam volna fel azon törvényt, de továbbá, habár igaz a híres francia miniszter (Guizot) szava, hogy a jogot, melyet az erőszak elrabolt tőlünk, kedvező alkalommal újból vissza szerezhethetjük, de sokkal nehezebb, szinte lehetetlen azt a jogot vissza szerezni, melyről magunk mondottunk le — mégis saját hazai szomorú egyházi viszonyainkra tekintve, azt tartom, hogy egyházunkra nézve a törvény *revíziójánál sokkal fontosabb a lelkek, a szívek revíziója, az egyház in capite et membris reformációja.*

Az országos hitfelekezeti állapotokról szóló statisztikai közleményeimben, egyéb czikkeimben a pesti Prot. Egyh. és Isk. Lapban másfél évtized óta állandóan, nem egyszer, de számtalanszor kifejtettem én ezt részletesen.

Sajnálom, hogy ezek feledésbe mentek, vagy egyáltalában olvasva nem voltak.

Református testvéreink, az eredményből következtetve, ezen közölt adatokból levonták a tanúságot, hasznukra fordították azokat; a mennyiben a ref. egyház, mely az egyházpolitikai törvények meghozatala után majdnem tíz évig *szám szerint* a veszteségek terén az első volt s mi voltunk a második helyen, három, négy év óta pedig nemcsak aránylag, de számszerint is a veszteségben az ev. egyház az első és a ref. egyház a második helyre került, *hatalmasan, következetesen véve föl a hitfelekezeti harcot s már-már majdnem igazolja, hogy a jelen helyzetet is, a reversálisokat is lehet a saját előnyére kihasználni.* Hiába itt minden lamentálás, sóhajtozás, panaszkodás, az élet harcz, a létért való küzdelem, küzdelem az egyházi hitélet is s hiába, a mint a vér az olajjal nem vegyül, úgy a protestantizmus is, nem a katholicizmussal, de a pápai klerikalizmussal állandóan békében, harcz nélkül egymás mellett nem lehet. Itt érvényesül és jogos a szept szeggel politika!

Bizony megdöbbenő csak az 1908. évről kimutatott reversális veszteség, az evang. 436, a ref. 391, levonva ebből a három hónapban elért 145 nyereséget, maradt összes vesztesége 1908-ban 246. Óriási különbség ez a másfélmilliónyi evang és a harmadfél milliónyi ref. között!

Azzal zárom be ezen talán kissé bővebbre terjedt felvilágosító soraimat, hogy a statisztika jó, (pontos az én kimutatásom is) hasznos is, csak tudni kell a statisztikát olvasni, tudni kell abból a hasznos tanúságokat levonni s még inkább azokat tudni bölcsen alkalmazni.)\*

Kassa.

Homola István  
ev. lelkész.

## A gimnázium és a vele egy színvonalon álló iskolák vallástanítási tervéhez készült „Utasítás“ bírálatának folytatása.

Erre az utasításra azért van szükség, mert sok vallástanár az ótestamentomról szólva a benne szereplő

\*) Ugyane tárgyban lapunk állandó munkatársától, B. úrtól szintén vettünk egy felszólalást, a melyet lapunk jövő számában közlünk. Szerk.

emberek miatt nem veszi észre, nem látja a kormányzó, nevelő, gondviselő Istent, — a fák miatt nem látja a hegyet, a házak miatt a templomot, a tornyot; nem vesz tudomást az Atyának a bünesés óta szóban és jelképekben lépten-nyomon ismétlődő ígéreteiről; a zsidók történetét beszéli, ahelyett, hogy az Isten országának történetét tárgyalná. Az egyes patriarkákról szólva meg, azok élet- és nem jellemrajzát állítja a tanítványok szeméi elé; pedig ők minket főként mint az egyes erények megtestesülései érdekelnek. Ehez szolgáltatná az anyagot az olvasó- és vezérkönyv.

Hasonló hibát követnek el azok, akik az *egyház történetét* tárgyalva az egyes népek, vallások és felekezetek küzdelemben nem utalnak az emberi gyarlóságokkal folytonosan küzdő, de a legválságosabb helyzet után is mindenkor diadalmaskodó örök Igazságra, Krisztusra. Pedig ez a biztató körülmény a leglélekemelőbb. Midőn az utasítás ez utóbbira fekteti a fősúlyt, azt hiszem igen „hasznos és talpraesett“ tanácsot ad.

Nem kevésbé tesz az „Utasítás“ jó szolgálatot azzal, hogy a keresztyén hit- és erkölcsstan előadóit arra figyelmezteti, hogy sejtessék tanítványaikkal hitelveink magasztosságát, mutassák ki, hogy a keresztyén-ség nélkül nincs igazi humanizmus, s így ébresszenek bennök keresztyén öntudatot.

Immár én azt hiszem, hogy midőn Masznyik az imént idézettekkel utalt egyrészt a vallástanítás tévutaira, másrészt megjelölte a követendő irányt, ezzel a legfontosabb, a legszükségesebb utasítást adta.

Hogy dolgozata a részletekre nem terjeszkedik ki úgy, mint az elemi iskoláknak szóló utasítás, annak talán az az oka, hogy ez az utasítás nem a képezdéből, hanem az akadémiáról, az egyetemről kikerült férfiaknak szól, akikről tehát méltán tételezhető föl nagyobb tájékozottság. Különben ha az utasításban ajánlott olvasó és vezérkönyvek elkészülte után is szükségesnek bizonyulna a részletesebb utasítás, ezzel a dolgot pótolható volna.

Az elmondottak alapján én a Masznyik „utasítását“ nagyon becsesnek és nagyon megfontolandónak tartom.

Koren Pál  
békéscsabai lelkész.

Engedje meg az i. t. bíráló úr, hogy bírálatával kapcsolatban a következő észrevételeket tegyem:

1. Hogy én e lapok 9. és 10. számaiban közölt bírálatomban nem méltattam a Utasítás megszívlelésre méltó részeit és szerzőjének érdemeit, annak nem az volt az oka, mintha én a szerzőnek a javaslat megszerkesztése körül: fáradságos munkáját kicsinyelném s a javaslat jó oldalait meglátni nem akarnám, hanem kizárólag az, hogy a javaslatot nem egy tiszteletreméltó egyén munkájaként tekintem és bírálom, hanem úgy, mint az egyetemes egyház embrióban levő szabályrendeletének előmunkálatát, melyben az összegyűjtött véleménye, felfogása, akarata jut kifejezésre s amellyel szemben nem annyira a dicséret és elismerés, mint inkább a sokoldalú, komoly és szigorú kritika kívánatos. A hibák őszinte feltárására van itt első sorban szükség, mert csak így remélhető, hogy a vallástanításunk és valláserkölcsei nevelésünk terén korszakalkotó munka nemcsak, hogy mindenkit ki fog elégíteni, hanem igazán értékes és céljának minden tekintetben megfelelő lesz. Ezt a felfogásomat akartam bírálatom következménye gyanánt röviden kifejezésre juttatni, amikor soraimat azzal végeztem, hogy a javaslatot ugyan az

általános tárgyalás alapjául sem tartom elfogadhatónak, gyökeres átdolgozás után azonban használható utasítás válhatik belőle.

2. Hogy középiskoláinkban a vallásos szellem hanyatlik, az tökéletesen igaz. Ennek azonban nem középiskoláink az okai, hanem a korszellem, melybe a tanuló lépten-nyomon beleütközik és amely lenézően beszélve a vallásról és vallásos dolgokról s mosolyogva azokon, akik a hitről, a vallásosságról valamit tartanak, szakadatlanul ostromolja, töri, zúzza a hitnek, az egyháznak bástyáit. És a család, amely ma már nem a régi. Azelőtt a középiskolába kerülő gyermek saturálva volt a vallásossággal, mert a család körében még divott a házi áhítatosság gyakorlása, az énekes és imádságos könyv és főleg a biblia szorgalmas forgatása. Ma a középiskolába kerülő gyermek vallási ismeretei a lehető legminimálisabbak, hite, vallásos érzülete pedig egyáltalában nem kielégítő. Nem kutatom, hogy a népiskola mennyiben tesz eleget a vallásos nevelés terén kötelességének. Azt azonban érzem és tudom, hogy a középiskola vallásos nevelésének nem minden tekintetben kielégítő volta miatt kizárólag az iskolát bíráztatni nem lehet. Mert az a változott körülmények közt is megteszi, amit tehet. Itt talán kevesebbet s kevesebb sikerrel, mint amott, de mindenütt jóindulattal. Igaz, hogy a régi időben itt-ott szokásos hétkezdő könyörgések letűntek a napirendről, de viszont, talán egyetlen-egy középiskolánk sincs, ahol a napi munkát osztályonként imádsággal ne kezdenék és ne végeznék s ahol a tanuló értelmi fejlettségéhez és speciális viszonyaihoz mért téli ifjúsági istentiszteletek meghonosítva nem volnának. És ezek talán érnek annyit, mint amazok.

3. Téved az i. t. bíráló úr — aminthogy téved az Utasítás írója is, — amikor azt állítja, hogy középiskoláinkban a vallástanítás ellenőrzés nélkül folyik. Méltóztassék bele nézni gimnáziumaink Értesítőibe s hamarosan meg fog győződni, hogy egyes iskolák kivételével, melyeket nem látogatott egyházi hatóság, igen is meg van a kívánatos ellenőrzés. Így pl. a múlt iskolai évben a soproni főgimnáziumot maga a püspök, a bonyhádi és felsőlövőit pedig a püspök megbízásából az egyházmegyei elnökség többször meglátogatta; a selmeczbányait a püspök, az aszódi algimnáziumot pedig a tanügyi esperes egy-egy alkalommal tisztelték meg látogatásukkal. Arról ugyan, hogy az illetők látogatásuk alkalmával a vallástani órákon is részt vettek volna, nincsen szó az illető Értesítőkből, de hát föltehető-e, hogy a vallástanítást figyelmükre nem méltatták? A tiszai egyházkerületben levő 6 evang. főgimnáziumhoz és 6 ev. polgári iskolához pedig, úgyszintén a kerületben levő mindazon nem evangélikus középfokú iskolákhoz, ahol az ev. tanulók száma nagyobb, — egy 1897-ben alkotott kerületi szabályrendelet alapján a püspök a tanév végén kerületi biztosoakat küld ki a vallástanítás ellenőrzésére és a VIII. oszt. tanulók vallástani szigorított osztályvizsgálatának, — illetőleg az összes ev. tanulók vallástani vizsgálatának — vezetésére, akik azután tapasztalataikról a püspöknek kimerítő jelentést tesznek, mely jelentések a ker. gyűlés elé kerülnek. A múlt évben a püspök — a kerületi gyűlés jegyzőkönyve szerint — 26 ilyen biztost küldött ki, összesen 55 iskolához. És jóleső örömmel írom ide a múlt évi egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyvéből, — és hasonló irhatnék a megelőző évekből is, — hogy „az egyházkerület 6 főgimnáziumában az egyet. tanterv kívánalmi szerint s evang. egyházunk szellemében folyt az ev. tanulók vallástani oktatása s valláserkölcsi

nevelése. Az iskola ev. jellegének megőrzésére gondot fordítottak. A tanulók tanulmányi előmenetele, magaviselete, közszelleme általában megfelelő, megnyugtató, sőt jó volt. — A VIII. osztály szigorított vallástani vizsgálatát a 6 gimnáziumban 60 ág. hitv. ev. és 9 ref. tanuló tette le, akiknek több mint a fele jeles osztályzatot nyert.” — Szolgáljanak ez adatok feleletül az Utasítás azon vádjára is, hogy középiskoláinkban a vallástanítás munkájában avatottak és avatatlanok teljes önkény szerint, határozottan kitűzött eszményi cél, rendszer és terv nélkül járnak el!

4. Téved az i. t. bíráló úr, amikor úgy vélekedik, hogy az akadémiáról, az egyetemről kikerült vallástanárok számára irt Utasítás inkább nélkülözheti a részleteket, mint az elemi iskoláknak szóló. Ellenkezőleg! A népiskolai tanítókat a képezdékben gyakorlati irányban is kiképezik jövő életpályájukra, amennyiben a képezdékkel szerves összeköttetésben levő gyakorló iskolákban a népiskola minden egyes tantárgyának tanításában hosszabb időn át, az előre megállapított tanmenet szerint, a gyakorló iskola tanítójának módszeres útmutatásai szerint, kell magukat gyakorolniok. A tanítások után esetről-esetre következnek a módszeres megbeszélések az osztálytársak és a gyakorlóiskolai tanító részéről. A népiskolai tanító tehát bizonyos tanításbeli képességgel lép ki a képezdéből az életbe. Minket vallástanárokat a theologiai akadémián és az egyetemen csak a lelkészi pályára képeztek ki, anélkül, hogy a középiskolai vallástanításra képesítő bárminő gyakorlati készséggel elláttak volna s ami elméleti és gyakorlati tudásunk van a vallástanítás terén, azt mind a vallástanári pályára való lépésünk után, már e pályán, a saját tapasztalatunk és tanulmányunk folytán szereztük. A vallástanítás érdeke kívánja tehát, hogy a középiskola s a középiskolákkal egy színvonalon álló iskolák vallástanárainak kezébe szánt Utasítás részletesség tekintetében a népiskolai tanítók kezébe szánt Utasítás mögött ne maradjon.

Ezzel kapcsolatban legyen szabad az i. t. bíráló úr szives figyelmét föl hívnom a vallás- és közokt. miniszter által 1899-ben kiadott gimnáziumi tantervhez készült utasításra. Az is egyetemet végzett egyének részére készült, mégis gondosan részletezve mindent, amit terjedelme is bizonyít, mert míg a tanterv csak 20 lapra terjed, addig az utasítás 313 lapot vesz igénybe. Jellemző adatként csak azt ragadom ki belőle, hogy a szépírással, vagyis a gimnáziumi tanítás legkönnyebb és legkisebb értékű tantárgyával a tanterv két felsorban végez, az utasítás pedig két és fél lapon foglalja közre.

5. Végül nem akarom elhalgatni, hogy az iránt is érdeklődtem, vajjon minő álláspontot foglalnak el az Utasítással szemben a többi főgimnáziumainknál alkalmazott vallástanárok, — tehát épen azok, akiknek az Utasítás első sorban szól és akik a bírálatra épen élethivatásuknál és a tanítás terén szerzett tapasztalataiknál fogva talán a legilletékesebb tényezők. Tizenkét kartársamtól kértem véleményt, s ez ideig 11-től kaptam választ. Ezen válaszok mindannyian kongruensek az Utasításról alkotott azon véleményemmel, amelyet a bírálatom conclusiója gyanánt levontam, azzal t. i., hogy az Utasításból csak gyökeres átdolgozás után válhatik igazán használható utasítás.

Adorján Ferencz.

(Vége.)

## T Á R C A.

## Nagypénteki ének.

Dallam: *Az én időm, mint a szép nyár.*

Sírjon az ég, sirjon a föld,  
Mely füvel zöld,  
Sirjanak a csillagok!  
Sirjanak minden világok,  
Szép virágok,  
Könnyel harmatozzatok!

Minden lélek keseregjen,  
Könny peregjen!  
Bánkodjatok, angyalok!  
Ma lőn az ur szent halála,  
Sírba szálla,  
Kiben élek és halok.

Oh gyászos nap, oh siralmas,  
Oh fájdalmas!  
Mint szenvedsz, oh mi Urunk!  
Számptalan sok a mi vétünk,  
S meghalsz értünk,  
Sebeiddel gyógyulunk.

Oh mi példánk, egy szentségünk,  
Kit nyújt nekünk  
A szent Evangyéliom:  
Igy keil-e fűrdnöd értem  
Piros vérben,  
Tiszta fehér lilium?!

Mi vétkeztünk s Te bűnhödtél,  
Értünk jöttél  
S nincs már többé kárhozat.  
Sírba szállasz, hogy ujonnan  
Fölkelj onnan,  
Oh ártatlan áldozat!

Ha jön az est s nyugszik a nap:  
A fáradtnak  
Hoz nyugalmat, pihenőt:  
Elnyugodtál hitünk napja,  
S nyugtod adja  
A megnyugvást és erőt.

Oh világnak napja, jöjj fel,  
Vig örömmel,  
Várva-várjuk a napot.  
Kelj föl, hagyd ott a koporsót,  
S halljuk a szót:  
A Krisztus feltámadott!

A Graduál 130. számú éneke után szabadon átdolgozta s új dallamra írta:

Sántha Károly.

## Húsvéti ének.

Saját hangja szerint.  
I. Kor. XV. 51—58.

Virrad húsvét,  
Földi bús lét  
Öröme gyúl,  
Bűn fel nem dül.

Hol vagyon, halál. a fulánkod?  
Lelkembe már nem mártod!

Ragyogj húsvét,  
Földi bús lét  
Törvényével  
Nem emészt el.  
Hogy aratsz, koporsó, diadalt?  
Feltámad, aki meghalt!

Bimbóz húsvét,  
Földi bús lét  
Hű munkája  
Nincs hiába.  
Istennek zengjen ma háladal  
Mi Urunk Jézus által!

Varga Márton.

## B E L É L E T.

**Választások.** A tótpelsőczi egyház Schultz Aladárt hívta meg hitokiató-segédlelkészül. — A galgautai egyház Meskó Károly bányai segédlelkészt választotta lelkészeül. — Korponán Bujnák Pál budapesti káplán választott meg lelkésznek. Az Úr áldása kísérje egyházunk munkamezején hivatott működésüket.

**Élő hit.** Dr. Ajkay Béla egyházker. főjegyző és felügyelő a vadostai gyülekezet mindenkorai segédlelkészenek díjazására évi 100—100 koronát biztosított okiratilag. — Csemez Istvánné sz. Matkovich Anna, özv. Nagy Istvánné sz. Matkovich Jolán és Matkovich Ida boldogult édes anyjuk emlékére a kis-pécz-kajári gyülekezetnél 200 K.-ás alapítványt tettek, melynek kamataiból confirm. emléklapok, illetve imakönyvek osztatnak ki az évenként confirmáltak között.

**Segédlelkészi kirendelés.** A dunánt. ev. püspök Paksra s. lelkészi minőségben áthelyezte a szepetneki s. lelkészt Haniffel Sándort. Szepetnekre az üresedésben levő lelkészi állásra kirendeltetett adminisztratornak Pummer Adolf ökörtvélyesi káplán.

**Lelkészválasztás.** Az ökörtvélyesi ev. gyülekezet néh. Tomka Károly örökébe egyhangu választással Ebenspanger Sándor paksi s. lelkészt hívta meg.

**Nyíregyháza.** A nyíregyházi ev. templomgye-sület ez évi közgyűlését márcz. hó 25-én tartotta a lapunkban már jelzett programmal. Geduly Henrik elnöki és Balla Jenő felügyelő szóbeli jelentéséből kitűnt, hogy az oltári alappal együtt ez időszerint már közel 30,000 Korona áll rendelkezésre a templom korszerű belső renoválására s hogy a Gröh István fővárosi tanár által készített tervek munkálata már befejezéshez közeledik. — E tervek szerint a belső renoválás stilszerű festéssel, új orgonával, oltárral, szószékkel és padokkal körülbelül 70.000 korona költséget fog igényelni, a mi szükségessé teszi az új gyűjtés megindítását. Egyébként az adakozások serényen folynak — már ez évben is mintegy 1000 kor. új adomány ajánlatott fel. — Ugyanez ünnepélylyel kapcsolatban folyt le Májerszky Béla tiszteletbeli felügyelő ünnepélyes bucsuzása eddigi felügyelői tiszteletől, amelyben — s azt megelőzőleg egyéb tisztségekben 32 esztendőn át példás hűséggel, igyekezettel és áldással szolgálta szeretett gyülekezetét. A zsúfolásig megtelt templom közönségének érzelmeit Paulik

János e. i. igazgató lelkész és Somogyi Gyula egyháztanácsos tolmácsolták, a hálaszavakra pedig a bucsuzó Májerszky válaszolt, kifejtve, hogy aki az ő szeretett evang. egyházát szolgálja, az csak a lelki anya iránt tartozó gyermeki kötelezettséget röjja le. Engedje az Úr, hogy a terhes tisztétől önként távozó, de tiszteltbeli felügyelősége révén egyházával továbbra is válthatatlan kapcsolatban álló lelkes egyházi férfiú még sok hasznos szolgálatot tehessen az ő szeretett egyházának a maga kipróbált bölcsességével és egyházhűségével.

**A kongruatörvény** hatályának a róm. és gör. kath. papságra és a rendszeresített segédlelkészi állomásokra való kiterjesztését tartalmazó novelláris törvényjavaslat sok Janus-arcú r. kath. és nemzetiségi felszólalás után végre révbe került. A főrendiházban érdemlegesen, új irányt törve egyedül **Gyurátz Ferencz** püspök szólalt fel, aki úgy az államhoz, mint a lelkeszi feladat és képzettség mérvéhez képest ki nem elégtőnek mondta az 1600 K. fizettségmegállapítást. **Apponyi** gr. miniszter belátta e fejtegetések alaposágát, sőt maga is szembetűnőnek mondotta az 1907-ik évi tanítói fizetésekiegészítési törvény után a lelkészek 1600 K-ás kongruáját, — s egyúttal ígértett tett annak az állam pénzügyeiben adott lehetőség szerint minél előbbi emelésére nézve. — Hát mi nyilvántartjuk ez ígértet s reméljük annak úgy a ref., mint az evang. egyház közvéleményének egyhangú megnyilvánulása alapján leendő teljesítését, — már akár korpótlék — rendszer alakjában, akár más rendszer alkalmazásával.

**A kassai ág. hitv. ev. I. anyaszentegyház évkönyve az 1909. évre.** XXIX. évf. Kassa (Kaczányi B.) 63 lap. Az évkönyv **Benczúr Géza** volt felügyelőnek arcképeivel van díszítve, kiról életírója **Stiger Ferencz** oly találóan mondja, hogy „a szeretet világa képezte élete tartalmát és a szigorú kötelességteljesítés.” Ez egyházközség kebelében a múlt évben kereszteltetett 24 gyermek (10 fiu, 14 leány), konfirmáltatott 25 gyermek (13 fiu, 12 leány), esketetett 16 pár, ebből 6 pár ev., meghalt 28 személy, úrvacsorával élt 451 személy (130 fi s 321 nő), áttért 1 férfi s 1 nő, kitért 2 férfi s 1 nő. A vegyes vallású házasságok közül 1 pár minden gyermekét az ev. vallásban fogja nevelni. Az egyház buzgó lelkésze **Móhr Béla**, felügyelő dr. **Brósz László**, iskolafelügyelője dr. **E. Nagy Olivér**, gondnoka **Spizlman Erous**. Az istentiszteletek sorában havonként 1 német szerepel. Már **Csiskó** honosította meg a „nintaegyházában” azt a magyarosodást. Egyházi adóból befolyt 3335 kor. A legnagyobb tétel 60, a legkisebb 2 korona. Az Aranykönyvben számosan különböző összegekkel az egyház „örökös tagjaiként” szerepelnek. Az „Emléktábla” is szép adományokkal szerepel. Így tavaly is Szopkó Róbertné atyja Freyberg Károly emlékére 10 ezer, és özv. **Bodó Jánosné** 2800 koronával. Offertórium és perselypénzből befolyt 377 kor., harangozásból 244 kor. A forgalmi kimutatás 30727 kor., bevételt és kiadást, 12.661 kor. készpénzt és követelést, az ingóvagyon 138.029 kor. értéket és 9.581 kor. vagyonszaporodást, a költségelőirányzat 12.897 kor. szükségletet és fedezetet, az iskolapénztár forgalmi kimutatása 67.642 kor. bevételt és kiadást, vagyon kimutatása 166754 kor. és 3507 kor. gyarapodást és 18038 kor. költségelőirányzatot tüntet föl. Az egyház rövid történetének, gyászának és teendőinek rövid ismertetése után a lelkésznek egy magvas nagy-pénteki beszéde következik, a melyben I. Péter 1. 18. 19. v. alapján azt a gondolatot fejtegeti, hogy a nagy-pénteki váltság alkalmával a) áldozatot hozott a mi

Istenünk s b) maga az üdvözítő az emberiség büneiért. Az egyházközség beléletére vonatkozó „szükséges-tudnivalók” felsorolása zárja be az igaz, tartalmas, tanulságos és épületes évkönyvet. Örvendetes, hogy hazánkban haladó és fejlődő egyházközségekről is irhatunk. (Sz.)

**Vallásos esték Késmárkon.** A Prot. irodalmi Társaság legújabb fiókja a „Késmárki protestáns Kör”, mely szervezkedésében a jóhirű „Pozsonyi Kör” választotta mintául, a lefolyt bőjt időben 4 nagy sikerű vallásos estélyt rendezett. Feloivasásokat tartottak: **Kirchknopf Gusztáv** lelkész *A nők szavazati joga egyházi ügyekben.* **Dr. Révay József:** *Óskeresztyén mon-dák.* **Dr. Szelényi Ödön:** *Korunk vallásos problémája* és **Votisky Károly:** *Kálvin és a reformáció Genfben.* Valamennyi előadó szellemi termése legjavát igyekezett nyújtani. Minden egyes alkalommal szavlatok is fokozták az estélyek élvezetességét. Szavlatokkal gyönyörködtették a közönséget: **Genersich Aranka.** **Patonay Ilona,** **Topperczer Laura,** **Kiszely Erzsike** úr-leányok és **Báthory Andor** és **Weiszler Róbert** lic. tanárok, **Kirchknopf** lelkész. Az esték vonzó pontját képezték az alkalomszerű zene és ének előadások is. Ezekben jeleskedtek: **Lauter Margit** és **Rumancsik Mici** úrhölgyek. Továbbá **Karácsony Zsigmond,** **Kirchknopf Gusztáv,** **Szenczy Gábor,** **Szamuélisz Alfréd,** **Weisz G. A.** és **Kintzler Béla.** Az utolsó estélyt **Karátsony Zsigmond** lic. igazgató beszéde és **Kirchknopf Gusztáv** lelkész imája zárta be. Az estélyek állandóan nagy látogatottságnak örvendtek és önkényt adományozás útján 84.60 K-t. juttattak a kör pénztárának. Igen örvendetes jelenség az is, hogy a vidéki egyházak is kezdenek érdeklődni az esték iránt.

**A soproni theol. akadémiai Önképzőkör** április hó 21-én (d. e. 10 óraker.) diszközgyűlés keretében ünnepli meg fennállásának 50-ik évfordulóját, a következő műsorral: 1. Jövel Szent Lélek Úr Isten Közének. 2. Ima. Mondja **Bátsi József** theol. hallgató, a T. Ö. pénztárosa. 3. Megnyitó szó. Mondja **Straner Vilmos** theol. akad. tanár, a T. Ö. elnöke. 4. Ünnepi beszéd. Tartja **Mészáros István** theol. hallgató, a T. Ö. titkára. 5. Karének. Mozart: Himnusz. Éneklő a theológusok énekkara, **Bognár K.** tanár vezetése alatt. 6. Visszapillantás a T. Ö. 50 éves történetére. Irta és felolvassa **Heiner Géza** a T. Ö. jegyzője. 7. Karének. Mozart: Szárnyaim az áhitatnak . . . Éneklő a theológusok énekkara. **Bognár K.** vezetése alatt. 8. Szavlat. 9. Zárszó. Mondja **Bancsó Antal** theol. akad. igazgató. 10. Ima. Mondja: **Sparas Elek** theol. hallg., a T. Ö. laptárosa. 11. Himnusz énekek. A jubiláló kör külön meghívót nem nyomtat, hanem ez úton hívja fel jó barátait és az érdeklődőket az ünnepélyen való részvételre.

**Dunántuli egyházkerületi árvaház.** A dunántuli egyházkerületben 1917-re, a reformáció négyszázados évfordulójára kerületi árvaház felállítását tervezik. A gyűjtés már a múlt 1908-iki évben megindult. Az egyházkerületi gyámintézeti elnökség felhívására a különféle gyámintézeti fokozatokon, továbbá a gyülekezetekben a nőegyletek és a konfirmandusok összehordták filléreiket; maga az egyházkerület is tekintélyes összeggel járult az alap növeléséhez, úgy, hogy ez a gyűjtés első évében már közel 4000 koronára emelkedett. A kerületi gyámintézeti elnökség a Schleswig-holsteini **Gusztáv Adolf** főegylet felhívására szintén még a múlt évben német röpiratot irt az ottani konfirmandusokhoz. Válaszul erre a röpiratra a neve-

zett konfirmandusok is gyűjtöttek árvaház-alapunkra és karácsonykor 315 koronát küldtek a messze távolból erre a célra. Az Úr eme kicsiny testvérei példaadásán felbuzdulva az egyházkerületi gyámintézeti elnökség az egyházmegyei gyámintézetek révén ez évben is felhívást bocsátott ki a gyülekezetek és azoknak nőegyletei és konfirmandusaihoz, hogy a nemes célra hatványozott buzgósággal ez évben is adakozzanak. Vajha ez újabb felbuzdulás nem maradna a pusztában elhangzó szó. Vajha minél többben hoznák áldozatukat ezen valóban Isten szíve szerint való cél szolgálatára, hogy 1917-ben a nagy evangélikus ünnepet egy kerületi árvaház felállításával is megülhessük.

**Országos női társulat és gyülekezeti nőegyletek.** Felhívjuk olvasóink s köztük különösen a lelkészek és tanítók figyelmét az egyetemes gyámintézet mult évi kiskőrösi közgyűlésen hozott azon határozatára, melylyel a gyülekezetek s azok élén a lelkészek és tanítók felhivatnak, hogy haladéktalanul alapsítsanak nőegyleteket, mert az országos női társulatnak, mely egyik egető szüksége egyházunknak, a gyülekezeti nőegyletek megalakulása képezi alapfeltételét. Az egyetemes gyámintézeti jegyzőkönyv IX. pontja alatt alapszabálytervezetet is közöl. A gyülekezeti nőegyletek áldásos működéséről csak a legnagyobb tisztelet hangján lehet szólni. A hol gyülekezeti nőegylet van, ott sohasem fogják azt mondani, hogy nincs pénzünk erre vagy arra a célra, Ott minden jóra, nemesre és minden egyházas célra mindig telik. Probatum est! Azért ne legyen se anya, se leánygyülekezet nőegylet nélkül!

**Kérvényező egyházak figyelmébe!** A mult évi egyetemes gyámintézeti közgyűlés határozata szerint a kérvényező gyülekezetek az egyházmegyei számvéviszékkel tartoznak igazolni, miszerint a legutóbb foganatosított összeírás alapján az egyenes állami adónak mekkora százalékát vetik ki a hívekre egyházi adóban. Ez az üdvös határozat azért vált szükségessé, mert féltő volt, hogy egyik vagy másik gyülekezet saját terhét egészen a mások részvétre törekszik hátrítani.

## IRODALOM.

Református szertartási beszédek és imák az új liturgiai szabályzathoz alkalmazva. Irta: *Hallgató János* felsőmérai ref. lelkész. Ára 4 Korona. Kókai Lajos bizománya. — Barátai unszolására adta ki szerző ezen 8 keresztelési, 9 úrvacsorai, 2 konfirmációs, 10 esketési, 20 temetési beszédet és imát tartalmazó kötetet. Az életből merített példák, szép képek, meleg szívből fakadó érzésvilág és könnyed előadás mindenkép értékessé teszik e művet s gyakorlatilag nagyon használhatóvá. Ajánljuk összes olvasóinknak.

## NEKROLOG.

### Id. Wallentinyi Sámuel.

1841—1909.

Egyházunk egy derék munkása, prot. vallásunk igaz híve, hitünk önzetlen öre, ki a keresztyén hit világosságában töltötte egész életét, a kinek azon magasztos Krisztusi elv volt élete célja, hogy önmagát mások javára fölládozza: a mult héten elköltözött az élők sorából.

Egyházas-Dengeleg gyászolja lelkipásztorát: *id. Wallentinyi Samut*, ki hű volt kevésen, de kit sokra biz az Úr ezután. 1865-ben választotta meg a dengelegi egyház, mely akkor lett filiából anyaegyházzá, lelkészévé s szakadatlan buzgalommal, erős vallásos lélekkel, keresztyéni szeretettel vezette egyházát s ápolta, gondozta a hitbéli erősséget, szilárdságot, testvéri szeretettel magához ölelvén mindenkit, akinek tanácsra, buzdításra, vigasztalásra szüksége volt, egészen 1908. nov. elsejéig.

Egyszerű, puritán ember volt s nem a világban kereste áldásos élete célját. Megvetéssel fordult el a világ ezer zajától, fondorlataitól s egy cél lebegett előtte: a Megváltó példája és célja, ki »nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon s adja életét sokakért.« Szíve mélyén gyökereztek e szavak. — Ezek bátorították egész élete folyamán, ezek vezérelték az egyház veteményes kertjének áldásos művelésében, ezek buzdították, ha élete vége felé erőit fogyni érzé s ezek vigasztalták az élet sulyos és erős megpróbáltatásai közepette.

»Jól vagyon, jó és hű szolgám; hű voltál kevésen, sokra bizlak ezután.«

Szerény falusi pap volt az elhunyt, ki egész életét családjá, egyháza és gyülekezete javainak szentelte s soha nem vágyott a magasba. Egy célja volt: az Ur szőlőjében munkálkodva, egyházát és családját megelégedeltnak, boldognak látni. — A szellő nem röpitette hírét az őt világon keresztül, hanem az ő végnélküli jósága; nagy szeretete, mellyel mindenkinek gyámolítója, tanácsadója, barátja, vigasztalója volt; lángoló buzgósága és odaadása a haza, egyház és iskola iránt, maradandó s követésre méltó magasztos példát nyujtanak utódainak s ezen kiváló lelki tulajdonságaival, erényével oly emlékoszlopot állított hívei szívében, amely soha el nem porlik, melyet még az idő vasfoga is érintetlenül hágy.

1841. okt. 19-én született Háromvizen, Zólyom-megyében, hol atyja az ottani vasgyár igazgatója volt. E gyárban a szabadságharcz ideje alatt a honvédek részére ágyukat öntöttek. A szabadságharcz leveretése után egy honvédezredesnek nyujtott menedéket s ezért Hurbán, a pánszláv fölkelők vezetője, halálra ítélte. A beszercebányai pap közbenjárására kegyelmet nyert. — Középiszkolai tanulmányait Rozsnyón, Rimaszombaton és Késmárkon, a theológiát Eperjesen végezte. Minden osztályban s a theológián is első eminens volt. A kandidatikum letévése után egy esztendő a halléi egyetemen töltött. Visszatérve a nagyemlékü Sztehló mellett a losonczyi egyház segédlelkésze lett. 1865. májusában a dengelegi ev. egyház lelkészévé választotta meg s 1908. november 1-ig szakadatlanul működött, mikor is gége- és nyelvrákja miatt Rimaszombatba nyugalomba vonult. Temetése márczius 23 án a város nagy részvéte mellett folyt le s ott voltak hívei is, kik eljöttek, hogy derék lelkipásztorukat utolsó útjára elkísérjék. Csak a nógrádi esperesség nem képviseltette magát, ami fájdalmas feltűnést keltett. Hívei az egyház nevében szép koszorut helyeztek a ravatalára. Azt a ragaszkodást, s szeretetet, mellyel hívei papjukat körülvették, legjobban bizonyítják a temetésen megjelent egyik egyszerű ember azon szavai, midőn azt mondja ravatalánál fájdalmasan: Hát eszentül már soha sem fog nekünk a tisztelendő ur beszélni? . . .

Nem fog többet beszélni abban a templomban, melyben 44 évig hirdette az igét, s amelynek tornyán az ő lelkes buzgalma folytán fölkerült harangok szó-

lítják a hívők seregét az Úr házába; nem fog többet beszélni abban a modern új iskolában, mely létét neki köszönheti s nem élvezheti többé az ő buzgólkodása folytán fölépült új paróchia csendes nyugalmát, melyben nagy családja körében oly sok boldog évet töltött, de szelleme meglegedetten láthatja mélyen elszomorodott családját, fiait, lányait, akik az ő szellemében énekelnek és működnek, hazájuk, egyházuk érdekében.

A megboldogult hű pásztor nyugodjék békében!

### PÁLYÁZATOK.

A sárosi ág. hitv. ev. egyházmegyébe kebelezett s lemondás folytán megüresedett girálti egyház *rendes lelkészi* állomására pályázat hirdetik. Az isteni tisztelet nyelve tót-magyar.

Javadalmazás: 1. Földrészek 400 k., 2. Kézpénzben 428 k., 3. Munkaváltság 184 k., 4. Életemű természetben 68 k., 5. 5 ölfá házhoz szállítva 50 k., 6. Palást-díjak és offeroriumok 138 k., 7. Államsegély 550 k. 97 fillér.

A tiszai egyházkerület lelkészválasztási szabályrendelete értelmében kellően felszerelt jelentkezések alólirott esperes hivatalánál f. évi április hó 17-ig nyújtandók be.

Zsegnén és Kisszebenben, 1909. márczius hó 26.

Bánó Arpád  
egyhm. felügyelő.

2-2

Hajdu János  
esperes.

Alólirott pályázatot hirdet a cserii (Hont vm.) *lelkészi állásra*. Az istentisztelet nyelve tót. Az állomás javadalma, lakáson és kerten kívül, a termények szokásos értékelése szerint 1254 kor. s állami fizetékiegészítés 346 kor. A kellően felszerelt folyamodványokat kérem hivatalomhoz legkésőbb f. évi április végéig beküldeni.

Selmeczbanja, 1909. márczius 27.

3-2

Händl Vilmos  
nagyhonti főesperes

A pesti ág. hitv. evang. németajku egyházközségnél a *segédlelkészi állás* töltendő be.

Pályázók forduljanak a nevezett egyházközség lelkészi hivatalához (Budapest, V., Deáktér 4. I. em.), mely a feltételekre nézve szívesen ad felvilágosítást.

3-1

Az egyházközségi elnökség.

Kérjük az „Evang. Orálló” igen tisztelt olvasóit, hogy szíveskedjének könyvszükségletük beszerzése véget minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII, Szentkirályi-utca 51 a. fordulni

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vállalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket gyorsan és pontosan. Megrendeléseket *közvetlenül* hozzuk kérünk, mert *utazóügynököket nem tartunk.*

Tisztelettel:

A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.

**Segédlelkészt keresek; fizetése 1600 korona.**

Orosházán, 1909. márt. 30.

Veres József.  
esperes.

Meglepő ujdonság!

## CHORALION

Kézben hordozható kis harmonium,

bárhol, bármely pillanatban lehet rajta játszani.

Rendkívül fontos

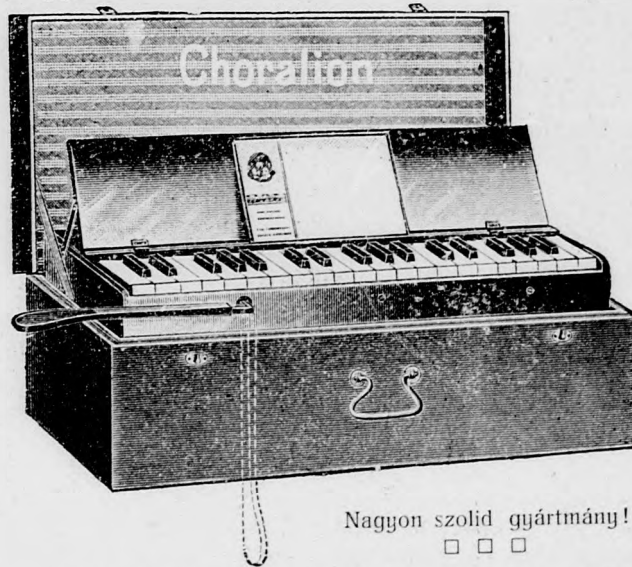
iskoláknak, kántortanítóknak és dalárdáknak.

Mint házi hangszer is pompásan megfelel.



Valósággal helyettese a harmoniumnak.

Nem játékszer!



Nagyon szolid gyártmány!

□ □ □

17 cm. magas  
63 > hosszú  
25 > széles

A Choralionhoz egy csinos, finom bőrtáska tartozik, mely védi a portól és nedvességtől.

Ára bérmentve 63 korona.

Bővebb leirással díjmentesen szolgál az egyedüli elárúsító Magyarország számára:

KÓKAI LAJOS könyvkereskedése

2-1

Budapest, IV., Károly-utca. 1.

## HEGEDÜS és SÁNDOR

protest. irod. könyvkiadóhivatalában

DEBRECZENBEN

megjelent és kapható **PASSIÓ** az evang. híveknek

virágvasárnapi és nagypénteki templomi istentiszteleti használatra. —

Irta: PAULIK JÁNOS nyiregyházi ev. lelkész. II. kiadás. Ára kötve 50 fill.

10-9